

TOMÁNDOLLE O PULSO AO RÍO TEA

María Xosé Castro Fernández*

No mes de outubro tivo lugar o campamento de voluntariado ambiental no río Tea. O programa contou coa colaboración do Ministerio de Medio Ambiente. Súmase deste xeito esta actividade as actuacións que dende o Proxecto Ríos desenrola ADEGA. A finalidade deste programa é dar a coñecer o importante papel dos cursos fluviais, amosar as súas problemáticas así como fomentar iniciativas que permitan á cidadanía o mantemento e mellora dos ríos proporcionando as ferramentas que garantan a súa participación.

Ramsés Pérez

O RÍO TEA

Por cinco concellos da provincia de Pontevedra discorre en sinuoso camiño o río Tea. Molla as terras de Covelo, Mondariz, Mondariz Balneario, Ponteareas e Salvaterra do Miño e representa cos seus máis de 50 Km o afluente máis importante das terras baixas do pai Miño. Dende o seu nacemento entre as serras do Faro de Avión e a do Suído, baixa imparábel nun percorrido heteroxéneo de moitas e moi variadas paisaxes.

Inclúense as terras do Tea na Rede Natura 2000 como LIC (lugar de interese comunitario) debido a que representa un hábitat especialmente valioso que merece conservarse. Desgraciadamente non conta cun recoñecemento axeitado que implique unha boa xestión. Deste xeito non é difícil comprender como se executan obras ou se efectúan vertidos que atentan rotundamente contra este ben natural tal que é o río Tea.

Na conca do protagonista Tea son variados os regos, regatos e ríos que coma brazos dun corpo central recollen a auga da chuvía e lla ceden. Teñen importancia pola súa dimensión o Alén, o Xabriña ou o Uma.

O Tea e mailos seus afluentes son tamén os culpábeis dunha extraordinaria senda verde que supón un importantísimo corredor ecolóxico composto por carballos, ameneiros, salgueiros, freixos, bidueiros, abeiras ou pradairos. Máis cada vez van gañando terreo especies invasoras que empobrecen a paisaxe e contribúen á redución das especies autóctonas e a perda de biodiversidade. Trátase da falsa acacia, o eucalipto, o alianto ou o plátano entre outras.

O Tea é lugar escollido para a lamprea como escenario ideal para o desove e posterior falecemento. Este carácter "lampreeiro" ponse de manifesto coas moitas estacadas que se poden ver

cando está aberta a veda para a pesca deste curioso peixe. Do mesmo xeito o salmón remonta o Tea para a súa posta.

Consérvanse asemade auténticas xoias faunísticas como son o mexillón de río que só habita en augas limpas e está en perigo de extinción, o rato de almisce ou auganeiro, tamén en grave perigo de desaparición, a lontra (moi difícil de ver) ou varias especies de delicadas libélulas.

Tamén navegan polo Tea o escallo, a troita ou a anguía. E sobreoándoo podemos observar o merlo rieiro, a lavadeira branca e a real, a maxestosa garza real ou o esquivo e exótico marriño peixeiro.

Outra especie que colonizou o río Tea con éxito foi a humana, e os restos da súa presenza son variopintos. Descubrimos nas ribeiras numerosos muíños, algúns deles derruídos e outros nembargantes perfectamente conservados que serviron outrora para moer os cereais e como lugar privilexiado de reunión. Tamén son varios os pasos que sementados dunha ribeira a outra suplían as pontes e permitían o tráfico de persoas. As pontes e pontellas son compoñentes estratéxicos na unión da xente co río e esenciais para o desenvolvemento dos pobos. Existen mostras admirábeis como por exemplo a ponte romana de Ponteareas, emblema deste concello ou a tamén romana Ponte Cernadela, a cabalo entre o concello de Mondariz e o de Mondariz-Balneario.

Outro uso estendido que se fai do río é como espazo de lecer. En ocasións as adaptacións das praias fluviais para o goce humano fai que se transformen inaxeitadamente lugares singulares de ribeira perdendo naturalidade e beleza. Pódese visitar áreas recreativas como a de Maceira, a de Mondariz ou a da Freixa.

TRABALLO VOLUNTARIO

Durante os tres primeiros fins de semana de outubro diferentes grupos de voluntariado aloxados no albergue Alentea, na parroquia de Barcia de Mera (Covelo) realizaron varias inspeccións o longo do curso fluvial. Na primeira quenda (días 5, 6 e 7) centrouse o traballo no treito alto, nos lugares de Maceira e Casteláns. Na segunda quenda (días 12, 13 e 14) tívose como escena os lugares de O Ceo, O Barco e Mondariz Balneario, correspondentes o treito medio do río. O último fin de semana (19, 20 e 21) desprazouse a actuación ata o treito baixo do Tea, concretamente na Ponte das Partidas, O Pego e Ponte Cordeiro. Recolléronse e analizáronse as características básicas dos treitos elixidos (de 500 m cada un) e fíxose unha diagnose do estado de saúde do río e das ribeiras empregando a metodoloxía e o material do Proxecto Ríos.

As inspeccións estiveron guiadas polos/as educadores/as de ADEGA, que explicaron e deron as pautas a seguir

para desenvolvela actividade coa finalidade de que os voluntarios adquiriran os coñecementos esenciais para traballar no programa de forma autónoma.

As conclusións que se poden tirar da análise dos datos recollidos en relación ao estado de saúde falan de algo máis da metade das inspeccións (53%) con resultado de primeiros síntomas mentres que o resto atopábase en bo estado. En canto o estado do bosque de ribeira a maioría dos tramos presentaba alteracións importantes (60%), un 7% considérase moi degradado e o resto amosaba ribeiras ben conservadas (33%). As principais alteracións débense a presenza de especies invasoras, moi estendidas ao longo do río Tea, alén de infraestruturas e obras á beira do río (campo de golf, paseos fluviais...).

Tamén se atoparon diversos colectores de dubidosa legalidade que vertían ao río, presenza de cheiros de sumidoiro e aceites en lugares puntuais así como unha ampla diversidade de residuos (plásticos, papeis, pneumáticos, latas...). Así e todo a valoración xeral invita ao

optimismo xa que é moi alta a capacidade autodepuradora dos ríos e conserva o Tea lugares maravillosos que permiten gozar da natureza en total plenitude.

Queda agora adentrarse nunha nova fase de actuación de mellora do ecosistema fluvial e conservación dos seus valores naturais.

Pero non todo foi traballo, por suposto tamén houbo tempo para o lecer. Tívose oportunidade de ver o interesante vídeo documental de M. Garci "Os mares doces de Galicia". Asemade a xornada do domingo, despois de feita a posta en común, foi reservada para a realización de roteiros con fins exclusivamente lúdicos que permitiron coñecer máis recunchos do Tea. E como non, da convivencia da fin de semana rescátanse moitas anécdotas e veladas do máis agradecidas.

Xa para sempre quedarán como nosos elementos de presenza recoñecida no Tea; o maxestoso fento real, o perexil de río, o funambulista zapateiro, o sabugueiro, a ra patilonga... Imaxes de vida gravadas no recordo de quen participamos neste proxecto.

* María Xosé Castro é educadora ambiental de ADEGA

